

NIKOLAI BESPAMYATNYKH, BASIA NIKIFOROVA

Lietuvos-Baltarusijos siena. Tarp baimės ir vilties: abiejų šalių žvilgsnis

Santrauka

Sienos ir pasienio sritys gali tapti labai iškalbingomis socialinių tyrimų vietomis – ypač dabartinėmis sąlygomis, sparčiai augant globalizacijai ir tokiems valstybės ribas peržengiantiems dariniams kaip Europos Sąjunga. Sienos yra tarpvalstybinių tapatybių simboliai. Pasitelkus laisvą naratyvą apie gyvenimą ir „mes“ jausmą, pavyks sukurti apibendrintą pasienio gyventojų įvaizdį ir išryškinti jo specifinius bruožus: vietinį mobilumą, vietinės regioninės savimonės dominavimą prieš valstybinę tapatybę, žmonių savitumą.

Šiuo straipsniu mėginama atsakyti į klausimą: kokių pasekmių turi silpstantis teritorinės priklausomybės faktorius, ir kaip jos faktiškai pasireiškia Lietuvos-Baltarusijos pasienyje? Siena, kaip skirtybių rodiklis, turi ir kitokias funkcijas. Vartodami „sienos naratyvą“, autoriai analizuos dvi priešingas funkcijas: „sieną-ribą“ ir „sieną-duris“. Nagrinėjant neformalius šio reiškinio aspektus, straipsnyje sumuojamos jau turimos žinios ir plėtojami nauji būdai suprasti socialinius ir kultūrinius elementus, lemiančius tai, kaip šios sienos yra matomos ir interpretuojamos.

Išankstinė prielaida, kuria remiasi Baltarusijos-Lenkijos-Lietuvos pasienio

etnokultūrinės padėties teorinė analizė, yra pati pasienio samprata. Kadangi ši koncepcija turi daugybę plotmių, ji gali būti tiriama įvairiais aspektais. „Abiejų šalių žvilgsnis“ į Baltarusijos-Lenkijos-Lietuvos sienas bei pasienius suteikia galimybę išnagrinėti šį klausimą pasitelkiant įvairius filosofinius požiūrius.

Pabrėžtina tai, kad šie du žvilgsniai į Lietuvos-Baltarusijos pasienį yra grindžiami skirtingomis teorinėmis pozicijomis. Autoriai tiria pasienių ontologiją ir fenomenologiją, taikydami konstruktyvistinį požiūrį ir atlikdami aprašomąją, naratyvinę tyrimų analizę. Pasitelkiami trijų pagrindinių tipų aprašomieji metodai: stebėjimas, socialinis tyrimas ir apklausa. Greta metodologinių pasienių skirtybių, jų ontologija ir fenomenologija yra tarpusavyje glaudžiai susijusios. Fenomenologinė analizė, kaip sienos yra suvokiamos ir ką jos reiškia pasienio žmonėms, priklauso nuo pačių sienų sampratos, tai yra, jų ontologijos.

Europos Sąjungos ir Baltarusijos sienos atvejis sąlygoja dviejų požiūrių būtinybę. Šių požiūrių padedami, autoriai turėjo galimybę analizuoti pasienio gyventojų jausmus, atsidūrusius, jų manymu, „tarp baimės ir vilties“.

Esminiai žodžiai: pasienis, sienos paradoksas, sienos samprata, deteritorializacija, sienos jausmas, tapatybė.

Gauta 2015.09.02